

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA KIPÇAKÇA DENİLEN UNSURLAR ÜZERİNE 2: (Ç > Ş DEĞİŞMESİ)

Gürer GÜLSEVİN*

ÖZET

Anadolu ağızlarındaki ç > ş değişimini (gençler > gençler, gaçdı > gaşdı) bazı araştırmacılar Kıpçakça bir unsur olarak değerlendirmektedir. Ancak, bu varsayımın kanıtlanabilmesi için yeterli ölçü ve delillerin ortaya konulamadığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Türkiye Türkçesi ağızları, Oğuzca, Kıpçakça

ON THE FEATURES SUPPOSED TO BE KIPCHAK IN TURKEY TURKISH DIALECTS: 2 (Ç > Ş)

ABSTRACT

According to some scholars, ç > ş (gençler > gençler, gaçdı > gaşdı) is a Kipchak feature in the Anatolian Turkish dialects. But sufficient convincing evidences and criteria have not been presented yet.

Key words : Turkey Turkish dialects, Oguz Turkish, Kipchak Turkish.

Anadolu'ya Türklerin gelmesi çok daha eski dönemlerde başlamış da olsa, bugünkü haliyle bu toprakların Türkleşmesi XI. yüzyıldan itibaren yoğun Oğuz göçleri ile başlamış ve şekillenmiştir. Bu dönemde, Oğuzların yanı sıra az sayıda Kıpçak ve Karluk gibi Türk gruplarının da Anadolu'ya geldikleri bilinmektedir. Oğuzların yoğun nüfusu ve siyasi hakimiyetleri sonucunda, Anadolu'ya gelen diğer Türk halkları da bu süreçte Oğuzlaşmışlardır. Günümüzdeki Türkiye Türkçesi ağızları, Oğuzca karakter taşımaktadır.

Bilinen bu gerçeklerin yanı sıra, muhtemel şu varsayımlardan da bahsedilebilir: Anadolu'ya gelen Oğuz dışı unsurlar (Kıpçak, Karluk vs.) bu coğrafyada Oğuzlaşırken, dilleri de Oğuzlaşmıştır. Fakat, bunların bazı diyalekt özellikleri Oğuzlaşmış dillerinin içinde devam etmiş olabilir.

Bilim adamları çeşitli yayımlarında Anadolu ağızlarında Kıpçakça olduğunu düşündükleri bazı unsurlar üzerinde durmuşlardır. Kıpçakların Oğuzlaşmasına rağmen kendi diyalekt özelliklerini yeni şekillenen ağızlarında devam ettirmiş olabilmesi varsayımı son derece makul ve gerçeğe yakın da olsa, iddianın kabulü için sağlam ölçülere ve kanıtlara gereksinim vardır. Araştırmacılar tarafından Türkiye

---

* Prof. Dr. E.Ü. Türk Dünyası Aştırmaları Enstitüsü, İzmir, gurergulsevin@gmail.com

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Türkçesindeki Kıpçakça unsurlar olarak verilegelen özellikler şunlardır:

1. g > v
2. ç > ş
3. Ø- > h-
4. O > U
5. η > y (ñ > y)
6. s- > h-

Biz, Türkiye Türkçesi ağızlarında Kıpçakça unsur olduğu ileri sürülen bu özellikler hakkındaki görüşlerimizi bir dizi çalışma ile ortaya koymak istedik. Bu dizinin birinci çalışmasında g > v değişimi hakkındaki görüşlerimizi, Türk Dil Kurumu tarafından Urfa'da düzenlenen "Türkiye Türkçesi Ağızları Çalıştayı"nda bildiri olarak sunduk (GÜLSEVİN 2008). Bu ikinci çalışmamızda ise ç > ş değişmesi üzerinde duracağız.

SORUN-SORU

Bugün için Oğuzca olan Türkiye Türkçesi ağızlarında, Oğuzca olmayan bazı özelliklerin de saklanmış olması teorik olarak mümkündür. Ancak, hangi unsurların Oğuz dışı olduğunu belirlemek için acaba ne tür ölçüler konulabilir?

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki farklılıklar üç temel nedenden dolayı olabilir:

- Birincisi, yerleşim dönemlerindeki boysal (Kınık, Avşar, Çepni; Kıpçak vs.) başlıklara dayanan tarihi farklılıklardır.
- İkincisi ise, farklı bölgelerde farklı dönemlerde harekete geçen fonetik eğilimlerin sonucunda ortaya çıkan ayrılıklardır.
- Bazı ağız farklılıklarında, bu iki nedenin iç içe geçmiş bir biçimde etken olduğu da düşünülmelidir.

Kısacası, ağızlarda bugün görülen farklı özelliklerin sebebi tarihi boysal ayrımlara dayanabileceği gibi, sonradan gelişmiş fonetik değişiklikler de olabilir. Bunun için şu örneği tekrar vermek istiyorum.

/AGI/, /OGU/ gibi ses gruplarının gelişmesine bakalım:

1. Türkiye Türkçesinde (yazı dilinde) bu gruplar /AĞI/, /OĞU/ (ağız, yoğun) biçimlerinde yaşamaktadır.
2. Bazı ağızlarda bunların ünsüzü, (eski şekle benzer halde) patlayıcı özelliği ile de korunmuştur (ağız, yogun, vb.) (KARAHAN, 53).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

3. Eğer bir “dudak ünlüsünün komşuluğunda” ise, **g** > **v** değişmesi olabilir (*kagun* >> *kavun*, *ögey* >> *üvey*, gibi).
4. Batı Anadolu’daki birçok ağızda ise bu gruplar “büzülerek” ya *ikiz ünlü* haline gelmiş ya da *uzun* bir ünlüye dönüşmüştür (/yön/, /youn/, /āz/, /aız/ gibi).

/OGU/ tarzındaki hece gruplarının büzülerek “uzun ünlü” ya da “ikiz ünlü haline gelmesi, günümüzde Sibiry Türk lehçelerinde görülmektedir (Yakutça, Hakaşça, Altayca, vb.). Burada şu soruyu soralım kendimize: Türkiye Türkçesinin bazı ağızlarında görülen *yogun* > *yoğun* > *yön* değişmesi, o bölgedeki bir dış (Sibiry lehçeleri) unsur mudur? Yoksa, birbirinden bağımsız olarak farklı bölgelerde farklı dönemlerde aynı fonetik eğilimin gerçekleşmesi midir? Bu özellik için birinci seçenek düşünülemez. Çünkü, Türkiye Türkçesinde /OGU/ grubunun “uzun-ikiz ünlü” haline gelmesi, muhtemelen oldukça yeni bir gelişmedir. Hâlâ /OGU/ biçiminde kullanan ağızlarımız bile vardır. EAT metinlerinde de /G/ sesi korunmuştur. Kaldı ki, Sibiry lehçelerinde de bu gelişmenin tarihini bilmemiz gerekir. Anadolu’nun Türkleşmesi (Oğuzlaşması) sürecinde ilgili bölgeye Sibiry halklarından grupların geldiği bilinmemektedir.

Sadece /OGU/ > /ō/ gelişmesine bakarak, bir lehçede başka bir lehçenin unsurunu bulduğumuzu iddia etmek doğruyu yansıtır mı? Elbette yansıtmaz. Zaten Anadolu ağızlarındaki bu değişme için dış lehçe unsuru bağlantısı kuran kimse de yoktur. Eğer bunun bir dış lehçe unsuru olduğu iddia edilecekse, muhakkak, bu özelliğin tespit edildiği ağız bölgesinde boyların yerleşim tarihine bakılması gerekir. Oraya, kastedilen Oğuz dışı unsur geçmişte yerleşmiş midir? Ayrıca, bunun dışında da ses özelliği benzerliği var mıdır? Morfolojik koşutluklara rastlanılmakta mıdır? Türkiye Türkçesi ve ağızlarında kullanılmayıp diğer lehçelerin karakteristiği olan kelimelerden (*in-tü-*; *gizle-/yaşur-*; *bul-/tap-*; *el/kol* vb.) ilgili ağızda kullanılanlar var mıdır?

Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kıpçakça Unsur Denilen Özellikler Hakkında:

Kıpçakça dediğimiz grubun özellikleri nelerdir? Kaç türlü Kıpçakça vardır? Kelime başındaki “**y-**” ünsüzünü “**y-**” biçiminde (*yol*, *yat-*) kullanan Kıpçaklar da vardır, **c-/j-** biçiminde (*col*, *cat-/jol/jat-*) kullanan Kıpçaklar da vardır. Bizdeki “**ç**” ünsüzünü “**ç**” olarak (*çık-*, *açık*, *aç-*) kullanan Kıpçaklar da vardır, “**ş**” olarak (*şık-*, *aşık*, *aş-*) kullananları da vardır. Çekik gözlü Kıpçaklar da vardır, badem gözlü Kıpçaklar da vardır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Türkiye Türkçesinde Ç	Kıpçak Lehçelerinde Ç	Kıpçak Lehçelerinde Ş
<i>çık-</i>	Tatar <i>çık-</i> Karaçay <i>çık-</i> Balkar <i>çık-</i> Kumuk <i>çık-</i> Karay <i>çık-</i>	Kazak <i>şık-</i> Karakalpak <i>şık-</i> Nogay <i>şık-</i>
<i>açık</i>	Tatar <i>açık</i> Karaçay <i>açık</i> Balkar <i>açık</i> Kumuk <i>açık</i> Karay <i>açık</i>	Kazak <i>aşık</i> Karakalpak <i>aşık</i> Nogay <i>aşık</i>
<i>kaç-</i>	Tatar <i>kaç-</i> Karaçay <i>kaç-</i> Balkar <i>kaç-</i> Kumuk <i>kaç-</i> Karay <i>kaç-</i>	Kazak <i>kaş-</i> Karakalpak <i>kaş-</i> Nogay <i>kaş-</i>
<i>iç-</i>	Tatar <i>iç-</i> Karaçay <i>iç-</i> Balkar <i>iç-</i> Kumuk <i>iç-</i> Karay <i>iç-</i>	Kazak <i>iş-</i> Karakalpak <i>iş-</i> Nogay <i>iş-</i>

Türkiye Türkçesindeki Kıpçakça unsurlar olarak verilegelen yukarıdaki altı maddedeki özellikler ($g > v$, $\ç > \ş$, $\emptyset > h$ -, vs.) her hal ve şartta Kıpçakçayı temsil etmiş olabilir mi? Bizce, bu tespitler doğruyu tamamıyla yansıtmıyor değildir.

ç > ş değişmesi ve yorumlanması:

Kıpçakçada $\ç > \ş$ değişimi var mıdır? Tatarcada yoktur, Başkurtçada, Karaycada, Karaçaycada, Kumukçada, Kırgızcada da yoktur. Sadece, “çekik gözlü” Kazak, Karakalpak ve Nogayların dillerinde vardır. O halde, $\ç > \ş$ olayı Kıpçakçanın bir unsuru mudur, yoksa Kazak, Karakalpak, Nogay grubunun mu özelliğidir?

Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen $\ç > \ş$ değişimi, tarihi dönemlerde Anadolu’ya gelip “çekik gözleri bademleşerek” Oğuzlaştığı varsayılan Kazak, Karakalpak ya da Nogay topluluklarından mı kalmıştır? Kazak, Karakalpak ve Nogaycada görülen $\ç > \ş$ değişimi hangi dönemde gerçekleşmiştir? Çok eski (örneğin 11. veya 15. yüzyıl) midir? Bildiğimiz bir kural vardır: Kazak, Karakalpak, Nogay Türkçelerinde, Köktürkçedeki /ç/ ünsüzleri /ş/; Köktürkçedeki /ş/ ünsüzleri ise /s/ olarak yaşamaktadır. Bu değişmelerden $\ş > s$ olayı, muhakkak daha önce gerçekleşmiştir. Çünkü, eğer önce $\ç > \ş$ değişmesi, daha sonra $\ş > s$ değişmesi olmuş olsa idi, bugün ilgili lehçelerde hiç /ş/ sesi kalmamış olurdu. Demek ki, önce $\ş > s$, daha sonra $\ç > \ş$ değişimleri yaşanmıştır. Bu gerçek çok

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

önemlidir ve ben bu gerçekten hareketle şu soruyu soracağım: *Anadolu'ya eski dönemlerde gelip yerleşmiş olduğu varsayılan Kazak, Karakalpak ya da Nogayların dillerinde, buraya geldiklerinde ç > ş değişimi olmuş ise, bu olaydan daha önce gerçekleşen ş > s değişmesinin örnekleri (ilgili ağızlarda) niçin yoktur? Hiç mi ş > s değişmesinin de bir bakiyesi "ilgili ağızlarda" görülmez?*

Yukarıda sorduğum soruların teorik olarak tatmin edici cevapları bulunamazsa, Anadolu'daki bazı ağızlarda rastladığımız ç > ş değişmesine Kıpçakça unsur denilmesi inandırıcı olamaz.

Bu konuda, çok daha temel bir yanlış yapılmaktadır. İncelenen ağızlarda ç > ş değişimini Kıpçakça unsur olarak değerlendiren çalışmalarda verilen örnekler şunlardır:

genşler, geçdim, saşlarını, harşlımız, yamaştan, uştum, geçmiş; aşlıg, aşmeñ, genşlê, göşmenlik; aşlıktan, gaşdı, geşlik; geşlikde, geçmiş, öşmediler, āş, gaş-, geş-, üş vb.

Dikkat edilirse, bu örneklerin hepsi, kapalı hece sonunda ç > ş değişimleridir.

Kıpçakça unsurların bulunduğu yolunda en fazla çalışılan Zonguldak-Bartın-Karabük yöresinden çarpıcı bir örnek verelim: "içen işdi" (EREN, 38). Türkçedeki "iç-" fiili, ilgili ağızda /ç/ iledir. "İki ünlü arasında" söylenirken /ç/ şeklinde (içen) telaffuz edilmiştir. Sadece kapalı hecenin son sesi iken /ş/ haline (işdi) gelmiştir.

Türkiye Türkçesi ağzlarındaki ç > ş değişmesine bu açıdan bakılması gerekir. Bu olay hangi çevre şartlarında gerçekleşmektedir? Kazak, Karakalpak ya da Nogaycadaki gibi her şartta (başta, iki ünlü arasında, hece sonunda) mı ç > ş olmaktadır? Yoksa, sadece kapalı hecenin son sesi iken mi?

Verilen örneklere bakılınca, cevap açıktır: *Sadece kapalı hece konumundayken /ş/ olmaktadır.* Yani, doğal bir "kapalı hecenin sonunda sızıcılaşma olayı" görülmektedir. Üstelik, bu ç > ş değişmesi, sadece Kıpçakça bir unsur olarak yaşadığı iddia edilen ağızlarda görülmez; Anadolu ve Rumeli'nin pek çok ağzında, /ç/ sesi, kapalı hecenin son sesi konumuna gelince sızıcılaşabilmektedir. Hızlı bir kontrol sonucu ulaştığım veriler şunlardır (NOT: Aşağıda sıraladığım bölgeler üzerine çalışanların hepsi de ç > ş değişimini Kıpçakça bir unsur olarak vermiş değillerdir. Bunlardan sadece bazılarında bu değişim Kıpçakça özellik olarak değerlendirilmiştir.):

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

- **Edirne** : *aştık, iştiler, geştini, işki, kırbaş* (KALAY, 45)
- **Kars** : *geşmesin, üş, bişduh, sanşdı, genşler* (ERCİLASUN, 1983, 113)
- **Zonguldak-Bartın-Karabük**: *aşlıkdan, gaşdı, geşlik, içen işdi* (EREN, 38, 93, 96)
- **Adana** : *gaşdı, göşdik, seşdi, aşdılar, ağaşlar, genşlik* (YILDIRIM, 125)
- **Kırşehir** : *genşler, geşdim, saşlarını, harşlımız, yamaşdan, uşdum, geşmiş* (GÜNŞEN, 68, 174)
- **Kütahya** : *aşlıg, aşmeñ, genşlê, göşmenlik* (GÜLENSOY, 58, 129)
- **Malatya** : *üş sene, bi kaş, işmiş* (GÜLSEREN, 84)
- **Muğla** : *uşkur, üşden, aşmış, işkici, genşlerle, kaşdım* (AKAR, 37)
- **Ordu** : *āşların (ağaşların), aşmadan, elli üşde, gaşmışlar, geşilikde, geşmiş, öşmediler (ölçmediler)* (DEMİR 2001, 87)¹
- **Sivas** : *gaşdım, bişme, geşdi, genşlik, ilaşlarımız, güveşden* (DEMİR-ŞEN, 128)
- **Trabzon** : *üş, āş (ağaç), göş, hiş, bi gaş, Kenş* (DEMİR 2006, 120, 268)
- **Uşak** : *ağaşlā, aş, aşdulā, bişdirceñ, gaşdik, göşdüm* (GÜLSEVİN, 62)

Batıda Edirne'den doğuda Kars'a kadar, güneyde Adana'dan kuzeyde Bartın'a, Ordu'ya kadar, içlerde Malatya, Kırşehir, Uşak, Kütahya, Muğla'ya kadar çok geniş bir coğrafyada kapalı hecenin sonunda iken /ç/ ünsüzünün /ş/ olmasına rastlıyoruz. Dahası var, bu şartlarda ç > ş olmasını Türkiye sınırlarının dışındaki Oğuz ağızlarında da görüyoruz:

- İran'daki Salmas ağızında *héş, géşdi, üş, aşdı, gışları, ağaşlar* (GÖKDAĞ, 128).
- İran'daki Gümbed Türkmen ağızında *üş, hiş* (YILDIRIM, Zeynep, 48).
- İran'daki Kaşgaylarda *geş- işmek, üş* (ÇELİK, 121)².
- Irak Türkmen Türkçesinde *aştı, ağaşta* (BAYATLI, 352)³.

¹ Ordu ili ağızlarında Necati Demir iki ünlü arasında da bir örnek göstermiştir: *uşun* (için) (DEMİR 2001, 87)

² Muhittin Çelik, Kaşgay ağızında kelime başında (*şhar-* 'çıkarmak') ve iki ünlü arasında (*uşâr* 'uçar') da ç > ş değişiminin birer örneğini göstermiştir (ÇELİK, 121)

³ Hidayet Kemal Bayatlı, iki ünlü arasında da tek örnek (*nişin*) vermiştir (BAYATLI, 351).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

- Azerbaycan Türkçesinin ağızlarına *kaşmah, aşmak, uşmah, seşgi, keşmişde, işmek, üş* (VELİYEV, 178).
- Türkmenistan'daki ağızlarda *ağaşlar, geşti, gaşdı, üş* (ÖZİŞİK, 99).
- Bulgaristan Kırçali bölgesi ağızlarında *pirinşlen, iştik, kaştım, geçti, genşlê, güşlük, ardıştan* (ALİ, 82).

Yani, sadece kapalı hecenin son sesi durumundayken ç > ş değişmesi, bütün Oğuz ağızlarında yaygındır. Türkiye Türkçesinin ağızlarında da vardır, Türkiye sınırlarının dışındaki Oğuzlarda da vardır.

O halde, Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen ç > ş olayına temkinli yaklaşmak gerekir. Çalışılan bölgede sadece kapalı hece konumunda iken görülüyorsa, Kıpçakça ile bağlantı kurulmasına hiç gerek yoktur. Eğer (birkaç bölgede olduğu gibi) iki ünlü arasında ve kelime başında da (nadiren bile olsa) ç > ş değişmesi görülüyorsa, Kıpçakça unsur olabileceği akla getirilebilir.

Böyle bir durumla karşı karşıya isek, muhakkak başkaca ses, şekil ve kelime özelliklerini de incelemek gerekir. İlgili ağızda iki ünlü arasında bile ç > ş oluyorsa, acaba ş > s örneği niçin hiç görülmemektedir? Bunun muhakkak açıklanması gerekir. Denk çiftlerin kullanımında ilgili ağız hangi şekli (Oğuzca mı Kıpçakça mı) tercih etmiştir? Kısa bir liste verelim:

	OĞUZCA	KIPÇAKÇA
<i>bulmak</i>	bul-	tap-
<i>gizlemek</i>	gizle-	yaşur-, caşır-, jasır- vb.
<i>el</i>	el	kol, kul
<i>örtmek</i>	ört-	yap-, cap-, jap- vb.
<i>dönmek</i>	dön-	yan-, can-, jan- kayt-

Bu denk çiftler lehçelerin önemli ayırt edici özelliklerindedir. Yaşayan dilde bunlardan biri tercih edilmiş ve lehçelerin belirleyici özelliği olmuşsa da, dilin içinde (atasözlerinde, deyimlerde, ikilemelerde, türkülerde vs.) kalıplaşmış olarak diğer şekiller de saklanabilmektedir. Türkiye Türkçesinde “dönmek” anlamında “dön-” fiili, Kıpçak lehçelerinde ise bu anlamda “yan-” fiili tercih edilmiştir. Ancak, Türkiye Türkçesinde *yan-* fiilinin o anlamda da fosilleşmiş olarak (*yanar döner adam*, vb.) yaşaması, denk çiftlerden kabul edilmemiş olanının da bir yerlerde saklanabileceğine örnektir. Acaba

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Kıpçakça unsur bulundurduğu iddia edilen ağızların ikilemelerinde, deyimlerinde, atasözlerinde ya da türkülerinde bile olsa, bölgedeki Oğuzlarda olmayan Kıpçakça kelimeler bulunmakta mıdır?

Kaldı ki, Kıpçakça unsur olarak düşünülen *yamaş* (< *yamaç*) kelimesi, *ç* > *ş* değişimi olan çekik gözlü Kıpçakların hiçbirinde kelime başında *y-* ile söylenmemektedir. Kazaklar bu kelime yerine *eñis*, *bavray*, *ıldıy* kelimelerini kullanmaktadırlar. Yani, *ç* > *ş* değişimi bulunan Kıpçak lehçelerinde bile olmayan bir kelime nasıl olur da Kıpçakçanın Türkiye Türkçesi ağızlarında saklanmış bir unsur olarak değerlendirilebilir? Bu kelimenin başında *y-* sesi bulunduğu da dikkat edilmelidir. Çünkü, *ç* > *ş* değişimi olan Kıpçak lehçelerinde kelime başında *y-* değil, onun yerine *j-* ve *c-* bulunabilirdi.

Bütün bunlar kadar önemli olarak, o yörenin iskan tarihi de, Kıpçak gruplarının gelip gelmediği bakımından kontrol edilmelidir.

SONUÇ

Türkiye Türkçesi ağızlarında kapalı hecenin son sesi konumunda iken yaygın olarak görülen *ç* > *ş* değişmesi, Kıpçakçanın sadece bir kolunda ve her şartta (başta, iki ünlü arasında, kapalı hece sonunda) görülen *ç* > *ş* değişmesinden farklı bir olaydır. Kapalı hecenin son sesi durumunda *ç* > *ş* değişmesi, Anadolu'nun sadece belirli bölgelerinde değil, tamamına yakınında görülmektedir. Hatta, Anadolu sahası dışındaki (İran, Irak, Azerbaycan, Türkmenistan, Bulgaristan) Oğuzlarda da, bu konumda iken *ç* > *ş* değişmesi olur.

Bazı Türkiye Türkçesi ağızları çalışmalarında bunun Kıpçakça unsur olarak değerlendirilmesi, acele edilmiş bir iddiadır. Çünkü, o bölgelerde *ç* > *ş* değişimi dışında, Kıpçakça ses, şekil ve kelime özellikleri gösterilmemiştir. Özellikle, varsayımın iddia edildiği bölgelerde *ş* > *s* değişimi örnekleri bulunmaması, muhakkak izah edilebilmelidir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

KAYNAKÇA

- AKAR : Ali Akar, **Muğla Ağzları**, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla 2004
- ALİ : Nigar Ali, **Bulgaristan Kırcaali Bölgesi Türk Ağzları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2004
- BAYATLI : Hidayet Kemal Bayatlı, **Irak Türkmen Türkçesi**, TDK Yayınları, Ankara 1996
- BOZ : Erdoğan Boz, **Afyon Merkez Ağzı**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyon 2002
- DEMİR 2000 : Necati Demir, “Karadeniz Bölgesi Ağzlarında Kıpçak Türkçesi Özellikleri”, **IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, TDK Ankara 2007 s.417-424 (**Çeşme 2000**)
- DEMİR 2001 : Necati Demir, **Ordu İli ve Yöresi Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 2001
- DEMİR 2006 : Necati Demir, **Trabzon ve Yöresi Ağzları Cilt I-II-III**, Gazi Kitabevi, Ankara 2006
- DEMİR-ŞEN : Necati Demir-Ülker Şen, **Sivas İli ve Yöresi Ağzları**, Gazi Kitabevi, Ankara 2006
- EREN : M. Emin Eren, **Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 1997
- ERTEN : Münir Erten, **Diyarbakır Ağzı**, TDK Yayınları, Ankara 1994
- GÜLENSOY : Tuncer Gülensoy, **Kütahya ve Yöresi Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 1988
- GÜLSEREN : Cemil Gülseren, **Malatya İli Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 2000
- GÜLSEVİN 2002 : Gürer Gülsevin, **Uşak İli Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 2002
- GÜLSEVİN 2008 : Gürer Gülsevin, “Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 1: g > v”, **Türkiye Türkçesi Ağzları Çalıştayı**, Türk Dil Kurumu- Harran Üniversitesi, 25-30 Mart 2008, Urfa
- GÜNŞEN : Ahmet Günşen, **Kırşehir ve Yöresi Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 2000
- KALAY : Emin Kalay, **Edirne İli Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 1998
- KARAHAN : Leyla Karahan, **Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması**, TDK Yayınları, Ankara 1996
- KORKMAZ 1996 : Zeynep Korkmaz, **Bartın ve Yöresi Ağzları**, TDK Yayınları (2. baskı), Ankara 1996

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

-
- KORKMAZ 1997 : Zeynep Korkmaz, **Nevşehir ve Yöresi Ağzları I. Cilt Ses Bilgisi**, A.Ü. DTCF Yayınları, Ankara 1977
- ÖNER : Mustafa Öner, **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**, TDK Yayınları, Ankara 1998
- ÖZİŞİK : Sevi Özışık, **Muğla İli Ağzlarının Türkmen Türkçesi Ağzlarıyla Karşılaştırılması**, Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2007
- SAĞIR : Mukim Sağır, **Erzincan ve Yöresi Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 1995
- SARIKAYA : Mahmut Sarıkaya, **Güney Azerbaycan Türkçesi**, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri 1998
- TOK : Turgut Tok, **Denizli İli güney ve Güneybatı Ağzları**, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli 2002
- VELİYEV : Abdulla Veliyev, **Azerbaycan Dilinin Keçit Şiveleri**, Bakı 2005
- YILDIRIM Faruk: Faruk Yıldırım, **Adana ve Osmaniye İlleri Ağzları I-II**, TDK Yayınları, Ankara 2006
- YILDIRIM Zeynep : Zeynep Yıldırım, **Gümbed Ağzından Derlemeler (Giriş-Gramer-Metinler-Sözlük)**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla 2008

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*